

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

*Sic visum superis: hanc fata adamantina legem
Sanxerunt, cunctis vt meta nouissima vita
Dispenset sortem aeternam, aeternosque recessus.
Ergo aduerte animum, quo climate corruat arbor:
Aeternum est peruisse semel, semel esse beatum.*

PROSA EXEGESIS.

NON poterat Ecclesiastes vehementioribus stimulis ad opera misericordiae torpentes mortalium animos excitare, quam obiecto terrore supremæ, quæ mundo impendet, calamitatis ab irato Iudice, & ancipiti cogitatione expensâ felicis aut infelicis aeternitatis aleâ. Si enim similitudinis apodosin è proximo versu accersere voluerimus, facileprehendemus hanc esse mentem Ecclesiastæ, vt nos diuini iudicij, supremique orbis excidij terrore percellat. Quemadmodum, inquit, *si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundent*; ita si repleta fuerit inter homines flagitiorum ac scelerum mensura, quoddam velut calamitatum ac suppliciorum diluuium terras inundabit.

Longa impiorum impunitas multos offendit.

Videmus interdum impiorum in hac vitâ differri supplicia; & ignari secretorum diuinæ prouidentiae, ad hunc velut offensionis lapidem cespitamus; nec aduertimus, tantisper suspendi vindictæ diuinæ mucronem, donec exaggeratâ peccatorum mensurâ, quò tardius, hoc grauius Dei furor sceleribus incumbat.

Leo Ser. 5. de Quadragel. Non est abutendum Dei patientiâ.

Quare nemo patientiam bonitatis Dei, ait D. Leo, de peccatorum suorum impunitate contemnat; nec idè aestimet illum non offensum, quia necdum expertus est iratum. Non sunt longæ vitæ mortalis induciæ, nec diuturna est licentia insipidarum voluptatum, in aeternarum dolorem transitura pœnarum, si dum iustitiæ

sen-

sententia suspenditur, pœnitentiæ medicina non quaeratur.

Sed cùm tantus sit hominum stupor, vt ne supremi quidem periculi denuntiatione terreantur, fit plerumque, vt nonnulli omnium scelerum maculis contaminati, tamdiu peccata peccatis accumulunt, donec patientia diuina sæpiùs læsa in furorem vertatur. Quis igitur ^{Vindicta diuina ex-pleta, impleta scelerum mensura.} ignorat, Gomorrhæas olim flammis non sulphuris magis quàm peccatorum fomite tam longè latequè grassatas? Quis ignorat, horribilem illum Noëmi cataclysmum non magis aquarum quàm scelerum exundatione confluisse? Testis est ipse Deus: qui cùm ^{Genes. 6, 11.} vidisset terram esse corruptam, (omnis quippe caro corruerat viam suam super terram) ita coram Noë contestatus est: *Finis vniuersæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos cum terrâ.*

Non absimile quiddam videre olim fuit in perfidiâ Iudaicâ, cùm populus ille duræ ceruicis diuinos Vates, veritatis ac salutis internuntios, omni diritate vexaret, iura omnia ac sacerdotia venum exponeret, avaritiæ, libidini, ceterisque vitiis indulgeret, denique Christum, ipsum Dei Filium, & humanæ salutis assertorem, infamæ morte damnaret, coniuente tantisper vltione diuinâ, mensuram patrum suorum explebat, donec tandem in imbres ac nimbos ærumnarum soluta est illa tam densa nubes, Deusquè Tito ac Vespasiano iustitiæ suæ ministris vsus est ad exhauriendam illam vitiorum ac flagitiorum sentinam, & urbem illam, Deo semper infestam, fame, peste, ferro flammaque vastandam.

Quod autem in vrbe vnâ factum accepimus, id in orbe contingit vniuerso, vbi pars longè maxima ita se

*Plerique
etiam
mensuram
peccatorum
implent.*

peccatis & improbitati tradit, quasi scelere flagitioque pascatur. Frater à fratre capitali odio diffidet: bellis, cædibus, rapinis, seditionibus omnia perturbantur: iniustis lucris exhauriuntur miseri, potentiorum gratiâ & fauore opprimitur innocentia: alij alieno toro infidantur; & magnum vbique foimentum inuenit impuditiæ flamma: alij per omne cupiditatum genus vagantur; omnes denique seu magnis seu modicis accessionibus mensuram illam peccatorum, quam diuina patientia amplissimam statuit, implere satagunt. Quæ cum impleta fuerit, Deus immortalis! quanta orbi vniuerso diuinæ vindictæ tempestas incumbet? quàm terribilis apparebit impiis Iudex ille sapientissimus, iustissimus, potentissimus, cuius aduentus prognostica tam inusitato terrore penitissimas ossium exsugunt medullas?

*Signa ex
extremo iu-
dicio præ-
sentia.*

Accipite quàm tragicè Sapiens amplificet illa præuia iudicio portenta, totius videlicet vniuersi ataxiam, & confusum quoddam inter se pugnantium rerum creaturarum chaos. quid dico inter se pugnantium? imò verò in tanto suo dissidio aduersus impios conspirantium.

Sap. 5, 18. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionem inimicorum. Acuet duram iram in lanceam, & pugnet cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directè emissiones fulgurum, & tamquam à benè curuato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient. Et à petrosâ, irâ plena mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti diuidet illos. Denique erunt signa in Sole, & Lunâ, & stellis, & in terris pressura gentium, ait ipse Iudex Christus, arescentibus hominibus præ timore, & expectatione eorum quæ superuenient vniuerso orbi.

orbi. Quia Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, Math. 24,
29.
& virtutes calorum commouebuntur.

Si bellum hoc totius vniuersi contra se surrecturum cogitatione præciperent mortales, nõnne toti essent in conciliando sibi Numine? nõnne opportuno consilio hanc tempestatem declinarent?

Non iam dico terrores ac tormenta morientium Morien-
tium an-
gones. (quoniam communi quidem orbis exitio tanquam procul diffito plerique non satis percelluntur) præmitto, inquam, internam illam æstuantis animi luctam, præsertim cùm tabescente corpore doloribus ac ærumnis fatiscit, cùm domesticorum lacrymæ omnem ad se cogitationem rapiunt, cùm acerba illa separatio languentem discruciat, cùm vermes, & fœtor, & putredo ante oculos versantur; cùm longa illa & nimis metuenda æternitas, & Iudicis furor, & horror gehennæ interiorrem hominem in mille partes distrahunt.

Hæc enim potissima cura est, quam his verbis expressit Ecclesiastes: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* per Austrum & Aquilonem proborum ac improborum sortem determinans, idcirco fortassis, quòd Auster tepida sit plaga, ac perpetuâ Solis amœnitate, floribus herbisque peramica: Aquilo contra caliginosus, hispidus, horridus, ac perpetuo Solis exilio inhospitalis.

Sed quidquid hac in re sentiendum sit (quod a- Æternita-
tis cogita-
tio percellit
animos. liam requirit dissertationem) hoc certè minimè obscuro est, Ecclesiasten hîc terrore omnium grauissimo & maximo torpentes hominum animos excitare voluisse. Quis enim aries potentior ad concutiendos animos potest excogitari, quàm incertitudo felicitatis aut infelicitatis æternitatis? Si enim vel semel infelix alea ia-

cta fuerit, æternum omni spe salutis excidisti.

Beda in
Historiâ
Anglorum.

O si quis nunc ab inferis rediuius existeret, qui æternorum tormentorum conscius, visa atque explorata narraret! quantos ille motus animorum concitaret? Atqui extitisse aliquando Trithelmum quemdam, auctor est Vener. Beda, Scriptor in primis Religiosus & grauis: qui cum è viuis ereptus ad inferorum spectanda supplicia deductus esset, tandem vitæ redditus, tot ieiuniis, vigiliis atque vtroneis suppliciis sese afflixit, vt omnium in se oculos ac stuporem conuerterit. cumque eum frequentes interrogarent, quomodo tot pœnis par esse posset, tanto frigori, tantæ asperitati; hoc vnum idemtidem respondebat: Frigidiora ego vidi, duriora ego vidi, asperiora ego vidi.

2. Pet. 1, 19
Mala futura misericordia operibus præuenienda.

Et nos qui habemus firmiorem propheticum sermonem, quo tandem animo erimus? an segnes ac resides opportuna misericordiæ remedia his tantis malis præstruere dubitabimus? an non eleëmofynis Deum nobis demereri studebimus? Certè si quid magnis Auctoribus credimus, nullum in tanto terrore, tantis calamitatibus, tantisque periculis magis opportunum excogitari potest aut præsidium aut solatium, quàm pia ac liberalis eleëmofynarum largitio.

Iob 31, 16.

Geminos huius veritatis testes producam, & quidem omni exceptione maiores, Iobum scilicet ac Danielem. Et ille quidem nihil vnquam malè sibi conscius, sed semper optimè, hoc diuini iudicij terrore percussus, quid remedij adhibuerit, his verbis non obscure declarat. Si negaui, quod volebant, pauperibus, & oculos vidua expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex eâ: (quia ab infantiâ meâ creuit mecum miseratione, & de vtero matris meæ egressa est mecum:) si despexi pereuntem,

pereuntem, eò quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem: si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est. Quid ita, quæso vir sancte? Semper enim quasi tumentes super me fluctus ^{Verf. 23.} timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Ita vir ille innocentissimus. Quid verò Daniel? an aliud præsentius excogitauit præsidium? Sanè postquam diuinæ vindictæ terrores, minasque cælestes Nabuchodonosori exposuisset, opportunè subiunxit: *Quam ob rem, Rex, consilium* ^{Daniel. 4. 24.} *meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordis pauperum; forsitan ignoscet delictis tuis.* Atque vtinam his monitis acquieuisset Nabuchodonosor, & non potiùs portentosi somnij euentum segnis & ignauus fuisset præstolatus!

Quod nunc etiam plerisque hominum vsu venit, qui cælestibus minis velut attoniti, ventos obseruant, ac nubes contemplantur: & cùm diuinorum iudiciorum obscuritas, & salutis incertitudo, gnauos eos ac sollicitos, bonisq; operibus intentos reddere debuerit, desides potiùs reddit, & illicitâ curiositate ab incerto salutis euentu suspensos. Hos proximis versibus perstringit Ecclesiastes.

S E C T I O T E R T I A.

ECCLESIASTES.

- VERS. 4. Qui obseruat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, numquam metet.
5. Quomodo ignoras quæ sit via spiritus, & quâ ratione compingantur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

6. Manè